

внутрішніх проблем, до яких можна віднести такі, як не подолані тенденції старіння основних фондів; недостатній техніко-технологічний рівень транспортної техніки та обладнання; на пасажирських перевезеннях різними видами транспорту відсутні ефективні механізми фінансової компенсації перевезень пільгових категорій пасажирів, що призводить до значних збитків транспортних організацій.

Таким чином, розвиток транспортної інфраструктури є важливою умовою зростання конкурентоспроможності індустрії туризму, інтенсифікації туристичних потоків, створення умов для зростання обсягу надання туристичних послуг. Отже, розробка заходів, спрямованих на зниження транспортної ємкості економіки країни, підвищення технологічного рівня та пропускну здатності об'єктів транспортної інфраструктури, зростання доступності транспортних послуг та транспортної мобільності населення, сприятиме зростанню загального рівня конкурентоспроможності країни, зокрема у туристичній індустрії.

Література:

1. Брикова І.В. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів в глобальному економічному просторі / І.В. Брикова // Міжнародна економічна політика: Наук. журнал. Вип.7 / Гол. редактор Д.Г.Лук'яненко. – К.:КНЕУ, 2007. – С. 5-27.
2. Ісиченко І.В. Фактори конкурентоспроможності регіону / І.В. Ісиченко // Український географічний журнал. – 2010. - №1. – С. 40-47.
3. Максимов А. Б. Транспортная инфраструктура регионов / А.Б. Максимов // Известия ИГЭА. - 2007. - №1: [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/transportnaya-infrastruktura-regionov>.
- Орлова М. Л. Функціональні складові інфраструктури туризму України / М.Л. Орлова: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geopolitika.crimea.edu/arhiv/2014/tom10-v-2/0125orlova.pdf>.
5. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : Монографія / За ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2010. – 488 с.

МАРЕНА Т.В.,

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ У ПЛАТІЖНОМУ БАЛАНСІ КРАЇНИ

У сучасній міжнародній торгівлі усе більшого значення набуває торгівля послугами, серед яких особливе місце займають туристичні послуги, а міжнародний туризм сьогодні є динамічною галуззю світового господарства, яка здійснює усе більш помітний вплив та економічне, соціальне та культурне життя країн. Вказуючи на важливість розвитку міжнародного туризму, науковці, зокрема, відзначають вплив, який має торгівля туристичними послугами на національну економіку. Одним з методів вартісної оцінки впливу міжнародного туризму на стан національної економіки є аналіз відповідних статей платіжного балансу країни. При цьому у якості вартісних показників туризму використовуються туристичні доходи і витрати, що відображаються у статті «Подорожі» платіжного балансу.

Специфіка відображення у платіжному балансі операцій з торгівлі туристичними послугами пов'язана з тим, що за статтею «Подорожі» показується не певний вид послуг (як, наприклад, у випадку статей «Послуги транспорту», «Фінансові послуги», «Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги» тощо), а цілий комплекс різноманітних операцій з купівлі-продажу товарів та послуг. Так, відповідно до Методики обліку доходів і видатків країни з міжнародного туризму, розробленої Конференцією ООН з туризму та подорожей на основі рекомендацій ВТО, та з урахуванням рекомендацій Міжнародного валютного фонду до активної частини статті «Подорожі» включаються наступні види доходів у сфері туризму: від продажу товарів і туристичних послуг в'їзним і внутрішнім туристам; від експорту товарів туристичного попиту та обладнання для туристичних підприємств; від продажу інших послуг (підготовка кадрів, надання послуг спеціалістами країни зарубіжним партнерам); від транспортних витрат в'їзних туристів на внутрішній і міжнародний транспорт у країні перебування; від інвестицій іноземного капіталу в індустрію вітчизняного туризму; від кредитів, наданих іншим країнам (відсотки) для розвитку туризму.

Відповідно, до пасивної частини статті «Подорожі» включаються наступні витрати: на придбання туристичних послуг і товарів в'їзними туристами в країні перебування; імпорт товарів, необхідних для обслуговування в'їзних туристів; придбання інших послуг (підготовка кадрів закордоном, оплата праці іноземним спеціалістам, зайнятим у сфері туризму); перевезення в'їзних туристів іноземними транспортними компаніями; зарубіжні інвестиції у розвиток туризму в інших державах; довгострокові кредити, вкладені в розвиток вітчизняного туризму [1].

Водночас, за статтею «Подорожі» враховуються платежі за: придбання товарів особистого користування; приватні перекази з-за кордону на користь нерезидентів (у тому числі іноземних студентів); готівкова валюта, продана на відрядження; товари та послуги, що придбані особами, які навчаються або проходять лікування (рік або більше одного року) за межами території своєї резидентної приналежності; придбання товарів та послуг прикордонними сезонними та іншими іноземними робітниками, що прибувають на короткий термін, у країні, де

вони працюють, тощо [2,3]. Отже, ця стаття платіжного балансу є змішаною і містить деякі позиції, що прямо не пов'язані з туризмом.

Неоднорідна структура статті платіжного балансу «Подорожі» обумовлює використання широкого кола інформаційних джерел для її складання. Так, джерела відомостей, що використовуються для підрахунку доходів та витратів та статтею «Подорожі», можна умовно поділити на три групи:

– загальні джерела інформації про міжнародні послуги (дані банківської звітності про операції з нерезидентами; квартальна статистична звітність Державної служби статистики України про експорт-імпорт послуг);

– специфічні джерела інформації про туристичні послуги (дані відомчих статистичних спостережень Адміністрації Державної прикордонної служби України та Державного агентства України з туризму та курортів);

– загальнодоступні дані засобів масової інформації та глобальної мережі Internet (наприклад, дані щодо вартості проживання у готелях України та інших країн та вартості туристичних путівок).

З цих інформаційних джерел отримують квартальні дані щодо кількості іноземців, які в'їхали в Україну, та громадян України, що виїхали за кордон, середніх витрат одного подорожуючого та середньої тривалості поїздки. Ці дані зазвичай надаються у розрізі країн світу та мети поїздки. Так, НБУ, представляючи дані щодо експорту-імпорту послуг за статтею «Подорожі» у платіжному балансі України, у тому числі окремо наводить дані по країнах СНД і, зокрема, Росії, та інших країнах світу, зокрема, країнах ЄС, а також надає довідкові дані про чисельність громадян, які перетинали кордон України [4].

Сальдо платіжного балансу за статтею «Подорожі», що показує різницю між витратами іноземних туристів в країні і витратами резидентів за кордоном, є важливим індикатором, за яким можна оцінити місце країни у міжнародному туризмі. В Україні з 2011 р. формується від'ємне сальдо за статтею «Подорожі». Найбільш помітний спад у цій сфері відбувся у 2014 р., коли значення від'ємного сальдо зменшилося більш ніж у п'ятеро – до близько -3,5 млрд. дол. США (табл. 1) [4]. При цьому відтік валюти (дебет статті «Подорожі») залишився майже на рівні 2013 р., тоді як через надзвичайні події соціально-політичного характеру кредитові валютні надходження скоротилися більш ніж утричі.

Таблиця 1

Динаміка платіжного балансу України за статтею «Подорожі» у 2005-2014 рр., млн. дол. США

Стаття	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Подорожі	320	651	1028	1745	246	46	-167	-262	-680	-3449
Кт	3125	3485	4597	5768	3576	3788	4294	4842	5083	1612
Дт	2805	2834	3569	4023	3330	3742	4461	5104	5763	5061
У тому числі:										
Ділові	-312	-91	-362	-672	-780	-870	-953	-1180	-1468	-1374
Кт	288	324	306	397	227	231	225	281	284	121
Дт	600	415	668	1069	1007	1101	1178	1461	1752	1495
Особисті	632	742	1390	2417	1026	916	786	918	788	-2075
Кт	2837	3161	4291	5371	3349	3557	4069	4561	4799	1491
Дт	2205	2419	2901	2954	2323	2641	3283	3643	4011	3566

Стаття «Подорожі» представлена у розрізі ділових та особистих поїздок. До ділових подорожей відносять поїздки, пов'язані з веденням бізнесу та виконанням службових обов'язків. До особистих подорожей належать поїздки, пов'язані з відпочинком, оздоровленням або навчанням (можуть бути організованими та приватними). Сальдо за статтею «Ділові подорожі» в Україні в останні роки було стабільно від'ємним і найбільш низького значення досягало у 2013 р. (близько 1,5 млрд. дол.) та 2014 р. (близько 1,4 млрд. дол.). Динаміка та напрямки особистих подорожей, навпаки, дозволяли досягати стабільно позитивного сальдо, за виключенням 2014 р., коли сальдо уперше стало від'ємним, зменшившись відносно 2013 р. на 2,9 млрд. дол.

Аналізуючи статтю платіжного балансу «Подорожі», необхідно брати до уваги змішаний характер доходів та витрат, які до неї включаються, що робить точну оцінку впливу туризму на платіжний баланс дуже складною. Крім того, сальдо за цією статтею не може враховувати усю багатогранність впливу туристичної діяльності на національну економіку. Тому аналіз кількісних показників валютних надходжень та витратів від міжнародного туризму має супроводжуватися якісною характеристикою його впливу на домогосподарства та на окремі галузі економіки країни.

Література:

1. Вуйцик О. Вплив рекреаційно-туристичного комплексу на розвиток економіки держави / О. Вуйцик // Вісник Львівського національного університету. Серія міжнародні відносини. - 2008. - Вип. 24. - С.35-42.
2. Ніколайчук С. Стаття «Подорожі» в статистиці платіжного балансу України: практика складання / С. Ніколайчук // Київський міжнародний туристичний форум. – НБУ, 2012. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tourism.gov.ua/files/sliders/6_Nikolaychuk.pdf.

3. Спеціальний стандарт поширення даних: Платіжний баланс. – Національний банк України, 2014. – 17 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=52486>.

4. Статистика зовнішнього сектору: Платіжний баланс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446&ctime=1438602854965.

МАЦУКА В.М.,
к.е.н., доцент,
Маріупольського державного університету

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ РЕГІОНІВ

В сучасних умовах ведення бізнесу та високого рівня конкурентної боротьби, що існує на світовому туристичному ринку, зростає необхідність пошуку додаткових методів підвищення конкурентоспроможності регіонів, що виходять на ринок зі своїм туристичним продуктом.

Конкурентоспроможність регіону визначається через його здатність перемагати у суперництві з іншими регіонами за залучення і створення нових факторів виробництва, забезпечуючи при цьому конкурентні переваги в економічному зростанні. Тобто, конкурентоспроможність території – це здатність збільшувати або, принаймні, утримувати за собою частку ринків достатніх для розширення і вдосконалення виробництв, для зростання рівня життя, для підтримки сильного і ефективного управління.

Конкурентоспроможність туристичного регіону - це динамічне явище, яке постійно варіюється під впливом різноманітних факторів.

Мета дослідження – визначити, які фактори впливають на міжнародну конкурентоспроможність туристичних регіонів та які позиції ці регіони займають у даній сфері.

Фактори міжнародної конкурентоспроможності туристичного регіону можуть бути зовнішні (макро) та внутрішні (мікро) чинники (таблиця 1).

Таблиця 1

Фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність туристичного регіону

№ з/п	Фактор	Характеристика
<i>I. Зовнішні фактори/ фактори макросередовища</i>		
1	Іміджевий	Загальний імідж регіону, комплекс уявлень та думок про регіон, виходячи з основних сфер його життєдіяльності
2	Історико-географічний	Просторово-часова характеристика регіону, його географічне положення та участь у світових історичних подіях
3	Політичний	Загальна політична ситуація в регіоні та його стратегічні напрями розвитку, відношення до розвитку туристичної галузі
4	Економічний	Рівень економічного розвитку регіону, загальний рівень доходу громадян, рівень цін, податків
5	Міжнародні відносини	Характер взаємозв'язків регіону з іншими регіонами світу тощо
6	Соціальний або соціокультурний	Менталітет населення, спосіб та якість життя, звичаї та традиції, гастрономічні переваги
<i>II. Внутрішні фактори/ регіональні фактори / фактори мікросередовища</i>		
1	Рекреаційно-туристичний потенціал	Сукупність природних, культурно-історичних, туристичних ресурсів, що здатні приваблювати цільові аудиторії
2	Туристична інфраструктура	Об'єкти, за допомогою яких відкривається доступ до використання природно-рекреаційного потенціалу регіону
3	Спеціалізація регіону	Ті сфери діяльності регіону, що визнані перспективними та пріоритетними для розвитку, де зосереджена увага місцевої влади та фінансовий капітал
4	Рівень відкритості регіону	Комплексний фактор, що визначає відкритість та гостинність місцевих жителів, відкритість політики, доступність до основних ринків, пов'язаних з туристичною сферою, інвестиційний та інноваційний клімат
5	Соціальний фактор	Сукупність психофізичних та соціально-економічних характеристик людей, що проживають в регіоні (менталітет, їх рівень та якість життя, загальний рівень освіти, умови проживання, відношення до туристів), а також характеристика трудових ресурсів, що забезпечують функціонування туристичної інфраструктури
6	Рівень та якість управління	В цьому факторі зосереджено як значення особистості (представників влади, які виражають інтереси регіону на різних рівнях), так і ті управлінські рішення, що приймаються адміністрацією регіону з маркетингу, менеджменту, розподілу бюджету тощо
7	Фактор безпеки	На різних рівнях та сферах діяльності, починаючи з особистої безпеки,